

Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 43 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; given Stockholms slott den 28 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 43 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320)
angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom.

Härigenom förordnas, att 43 § förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom skall erhålla följande ändrade lydelse.

43 §.

Besiktning, som i 27 § sägs, skall hållas av jägmästaren. Vid sådan besiktning må föreläggande i enlighet med andra stycket av nämnda paragraf icke meddelas i annan mån än såvitt angår dels vidtagande av åtgärder, som äro erforderliga för att arrendatorn skall anses hava fullgjort sin skyldighet att väl hävda den arrenderade jorden, och dels avhjälpande av sådana brister å kronan tillhöriga nödiga byggnader, som föranleda blott mindre reparationer.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningsamling. Förordningen skall dock icke verka rubbning i de bestämmelser, vilka vid dess ikraftträdande äga tillämpning beträffande därförinnan tillkomna arrendeförhållanden.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1947.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler fråga om *ändring i förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom* samt anför.

Kungl. Maj:t har den 17 januari 1947 på hemställan av mig beslutat att till lagrådet remittera bland annat ett inom jordbruksdepartementet upprättat förslag till lag om uppsikt å jordbruk. Enligt detta förslag, vilket bygger på ett av 1944 års vanhävsutredning avgivet betänkande (SOU 1946: 64) bör den uppsiktslagstiftning, vilken vid utgången av giltighetstiden för 1942 års provisoriska vanhävdsdrag bör träda i stället för sistnämnda lag ävensom lagen den 27 juni 1927 angående uppsikt å vissa jordbruk, liksom fallet är med 1942 års lag avse alla jordbruk över en viss låg arealgräns, dock med undantag för kronan tillhöriga brukningsdelar.

I några av de yttranden, som avgivits över vanhävsutredningens betänkande, har på sätt framgår av nyssnämnda lagrådsremiss framhållits önskvärdheten av att även kronan tillhörig jordbruksegendom skulle bli underkastad bestämmelserna i den föreslagna nya uppsiktslagen eller att i vart fall beträffande sistnämnda egendom skulle uppställas samma krav i fråga om hävden som det allmänna ansåge sig böra resa i fråga om övrig jordbruksegendom.

Såsom jag framhållit i lagrådsremissen synes det — bland annat med hänsyn till beskaffenheten av det förfarande, som är avsett att användas vid ingripanden enligt uppsiktslagen — icke möjligt att göra denna lag tillämplig även å kronan tillhöriga brukningsdelar. Vikten av att vanhävd ej skall förekomma å en brukningsdel och att, om vanhävd ändock skulle uppstå, densamma skall avhjälpas, är emellertid självfallet i och för sig lika stor, vare sig brukningsdelen är i enskild ägo eller tillhör kronan. På mitt uppdrag har därför ordföranden i vanhävsutredningen, f. d. häradsöveringen N. Wihlborg, utarbetat en promemoria angående frågan, huruvida några bestämmelser beträffande förvaltningen av kronans jordbruksegendom utöver dem som redan finnas äro erforderliga till förekommande eller avhjälpande av vanhävd å dylik egendom.

Promemorian utmynnar i förslag att *dels* de organ, som skola handhava tillsynen över efterlevnaden av den allmänna uppsiktslagstiftningen, skola åläggas att göra anmälan till domänstyrelsen därest de få kännedom om vanhävd å brukningsdel, varå förordningen den 22 juni 1934 angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom — i det följande kallad arrendeförordningen — är tillämplig, *dels* ändring skall vidtagas i förordningen i syfte att i vissa fall giva domänstyrelsen ökade möjligheter att ingripa mot arrendator, som vanhävdadt jorden å dylik brukningsdel.

Över promemorian har domänstyrelsen avgivit yttrande.

Gällande bestämmelser.

Innan jag närmare ingår på utredningsmannens förslag torde jag få lämna en redogörelse för det huvudsakliga innehållet av arrendeförordningen, såvitt angår det sätt, på vilket tillsynen över den i förordningen avsedda jordbruksegendomen är anordnad, och de möjligheter till ingripande i fall av vanhävd, som förordningen erbjuder.

Arrendeförordningen är tillämplig å all kronan tillhörig jordbruksegendom under domänstyrelsens förvaltning ävensom å de kronan tillhöriga fisken samt tomt- och andra jordlägenheter, som förvaltas av domänstyrelsen. I förordningen avsedd fast egendom skall, såvida den icke på grund av särskilda stadganden eller beslut skall disponeras på annat sätt, upplåtas på arrende i enlighet med bestämmelserna i förordningen. Därest ej annat följer av dessa bestämmelser, skall i avseende å arrendeupplåtelsen gälla vad i allmän lag finnes stadgat till reglerande av jordägares och arrendators rättigheter och skyldigheter.

Beträffande vissa av de brukningsdelar, varå förordningen är tillämplig, gälla i några avseenden speciella bestämmelser. Detta är fallet med sådana å kronoparker eller andra kronoskogar belägna, av domänstyrelsen förvaltade jordbruksegendomar, som prövas erforderliga för skötseln av skogarna (skogsjordbruk).

I fråga om tillsynen över utarrenderad egendom gäller enligt 27 § första stycket arrendeförordningen, att till utrönande huru egendomen skötes och arrendevillkoren av arrendatorn fullgöras, skall egendomen besiktigas vart femte år eller, där så prövas nödigt, oftare. Besiktningen verkställs i fråga om skogsjordbruk av vederbörande jägmästare och i fråga om annan brukningsdel av domänintendenten.

Beträffande bestämmelserna om nybyggnads-, underhålls- och hävdskyldighet föreligga vissa skiljaktigheter mellan skogsjordbruk och övriga brukningsdelar. Enligt de allmänna bestämmelserna åligger det kronan att tillhandahålla arrendatorn för jordbruket nödiga byggnader. Arrendatorn skall i arrendekontraktet tillförbindas att städse i fullgott stånd underhålla vid egendomen befintliga byggnader och dess övriga tillhörigheter ävensom att enligt de närmare föreskrifter, som genom arrendekontraktet må vara med-

delade, väl hävda och i god växtkraft hålla egendomens åker och äng. Vad sålunda sagts gäller utan inskränkning för andra fastigheter än skogsjordbruken. I fråga om skogsjordbruken är kronan helt naturligt också nybyggnadsskyldig men är underhållsskyldigheten beträffande kronan tillhöriga byggnader reglerad på samma sätt som vid arrenden, vilka omfattas av den sociala arrendelagstiftningen. Det åligger sålunda kronan såsom jordägare att å byggnaderna verkställa de för deras bibehållande i brukbart skick erforderliga reparationer, som ej äro allenast av mindre omfattning och som icke föranletts av arrendatorns vållande. Med reparation av mindre omfattning förstås härvid avhjälpande av smärre brister å golv-, vägg- och takbeklädnad, fönster, dörrar, trappor, eldstäder, murar och fast inredning ävensom andra åtgärder, vilka äro att anse såsom tillfällig lagning. Den arrendatorn av skogsjordbruk åliggande hävde- och underhållsskyldigheten är bestämmd på det sätt, att arrendatorn skall i arrendekontraktet tillförbindas att väl hävda den arrenderade jorden, att avhjälpa sådana brister å kronan tillhöriga nödiga byggnader, som föranleda blott mindre reparationer, samt att vårda och underhålla skogsjordbrukets övriga tillhörigheter, så att icke något under arrendetiden försämras. Därjämte stadgas att om arrendatorn av skogsjordbruk eftersätter vad sålunda åligger honom, han är pliktig ersätta kronan, när egendomen avträdes, under det att, därest arrendatorn då finnes hava på egen bekostnad avhjälpt brist som befanns vid tillträdet, han är berättigad att därför njuta gottgörelse av kronan.

Vad härefter angår de möjligheter, som enligt arrendeförordningen finnas för domänstyrelsen att ingripa mot en arrendator, som försummar sin hävde- och underhållsskyldighet, gäller beträffande andra brukningsdelar än skogsjordbruk enligt 27 § andra stycket nämnda förordning att, därest vid sådan besiktning, som nyss nämnts, brist konstateras, som bör avhjälpas av arrendatorn, skall denne föreläggas att hava utfört arbetet inom viss tid. Dylikt föreläggande kan avse ej blott avhjälpande av brister i fråga om underhållet av arrendeegendomens byggnader och övriga tillhörigheter utan även vidtagande av åtgärder till fullgörande av den arrendatorn åliggande skyldigheten att väl hävda och i god växtkraft hålla egendomens åker och äng. Underlåter arrendatorn att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, äger domänstyrelsen, enligt 27 § tredje stycket arrendeförordningen, där den så anser nödigt, ombesörja bristens avhjälpande med skyldighet för arrendatorn att ersätta kronan kostnaden för arbetets utförande.

Även vid skogsjordbruken kan, om brist konstateras vid sådan besiktning som förut nämnts, arrendatorn föreläggas att avhjälpa bristen, varjämte domänstyrelsen, om föreläggandet ej fullgöres, äger på arrendatorns bekostnad ombesörja bristens avhjälpande. Föreläggande må emellertid enligt 43 § arrendeförordningen beträffande skogsjordbruken icke meddelas i annan mån än beträffande avhjälpande av sådana brister å kronan tillhöriga nödiga byggnader, som föranleda blott mindre reparationer.

I detta sammanhang kan anmärkas, att bestämmelserna om förverkande av arrenderätt i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom

äro tillämpliga jämväl å här avsedd jordbruksegendom. Enligt dessa bestämmelser är sålunda arrenderätten förverkad och kronan förty berättigad att uppsäga avtalet bland annat om arrendatorn gör sig skyldig till vanvård av fastigheten. Uppsäges avtalet, är kronan berättigad till skadestånd.

Att kronan enligt arrendeförordningen i viss utsträckning berättigats att meddela en församlig arrendator föreläggande att avhjälpa konstaterad brist i avseende å arrendeegendomens underhåll och skötsel, betingades enligt förarbetena till förordningen särskilt av den kronoarrendatorerna ålagda skyldigheten att städs i fullgott stånd underhålla den arrenderade egendomens byggnader och övriga tillhörigheter. Det ansågs erforderligt att kronan, som eljest, därest arrendatorn eftersatte sin sagda skyldighet, ej hade annan möjlighet till ingripande mot honom än att med stöd av allmänna nyttjanderättslagen uppsäga arrendeavtalet och fordra skadestånd, hade i sin hand ett mera effektivt medel mot en församlig arrendator än vad den eventuella uppsägningsrätten innebure.

Vad särskilt angår tillkomsten av bestämmelserna i 43 § arrendeförordningen kan vidare nämnas, att i den proposition till 1934 års riksdag, varigenom arrendeförordningen framlades, hade 43 § den avfattningen, att vid besiktning å skogsjordbruk i överensstämmelse med 27 § föreläggande i enlighet med andra stycket i sistnämnda paragraf icke finge meddelas. Såsom skäl härför åberopades i propositionen — i likhet med vad som uttalats i ett av särskilda sakkunniga utarbetat betänkande rörande ändrade grunder för utarrendering av kronojord — att föreskriften i fråga vore föranledd av det sätt, varpå vid skogsjordbruken arrendatorns underhålls- och hävdeskyldighet ordnats. Jordbruksutskottet, som förehade propositionen till behandling, föreslog emellertid den av riksdagen sedermera godkända ändrade lydelse av 43 §, som här återgivits. Såsom motivering för den föreslagna ändringen anförde utskottet, att arrendatorns skyldighet i regel ginge ut på egendomens bibehållande i det skick vari den befann sig vid tillträdet. När arrendatorns skyldighet att bota brister vore beroende av egendomens skick vid tillträdet, torde metoden med föreläggande icke kunna användas. Beträffande kronan tillhöriga byggnader skulle emellertid arrendatorn, oberoende av deras skick vid tillträdet, avhjälpa sådana brister som föranledde blott mindre reparationer. I detta fall syntes alltså hinder ej finnas mot användande av föreläggande. Vid sådant förhållande och då en ringa brist ofta kunde förorsaka att den därmed behäftade byggnaden avsevärt försämrades, ansåge sig utskottet böra tillstyrka att skogsförvaltningen tillerkändes befogenhet att meddela föreläggande beträffande avhjälpan av sådana brister som föranledde blott mindre reparationer.

Utredningsmannens förslag.

I promemorian framhålles inledningsvis, att någon tvekan ej kunde råda därom, att kronans jordbruksegendom lika litet som enskilda tillhöriga jordbruksfastigheter finge utsättas för vanhävd. Det hade emellertid under den tid 1942 års vanhävdsdrag ägt giltighet emellanåt förekommit, att till jord-

brukskommissionerna anmälts, att vanhävd skulle förekomma å kronan tillhöriga jordbruksfastigheter. Då lagen icke varit tillämplig å kronans fastigheter hade kommissionerna funnit sig förhindrade att vidtaga några åtgärder i anledning av vad de erfarit. Ehuruväl någon närmare utredning angående omfattningen av dylika vanhävsfall icke föreläge, syntes det böra övervägas huruvida några särskilda bestämmelser i fråga om förvaltningen av kronans jordbruksegendom utöver dem, som redan funnes, vore erforderliga till förekommande eller avhjäljande av vanhävd å dylik egendom. Att den gällande vanhävdslagstiftningen icke utan vidare kunde göras tillämplig å kronans fastigheter torde vara otvivelaktigt.

Utredningsmannen har härefter anført, att det föreliggande spørsmålet syntes i sig innefatta två olika frågor, nämligen för det första huruvida gällande förvaltningsbestämmelser rörande kronans jordbruksfastigheter innebure tillräcklig garanti för att eventuellt förekommande vanhävsfall skulle komma till de förvaltningsmyndigheters kännedom, vilka hade sig uppsikten över fastigheterna anförtrodd, och för det andra huruvida de i arrendeförordningen förekommande bestämmelserna om nybyggnads-, hävde- och underhållsskyldigheten i fråga om kronans fastigheter vore tillfyllest för att vanhävd å dessa skulle bliva avhjälpt.

Rörande den första frågan har utredningsmannen föreslagit, att det skall åläggas de organ som öva tillsyn över efterlevnaden av den allmänna uppsiktslagstiftningen att, då de genom anmälan eller eljest erhålla kännedom om vanhävd å kronan tillhörig jordbruksegendom, därom omedelbart göra anmälan till domänstyrelsen. Till motivering härav har utredningsmannen — vilken utgått från att nyssnämnda tillsyn liksom hittills skulle utövas av jordbrukskommissionerna — efter att ha erinrat om tidigare återgivna bestämmelser om besiktningsskyldighet anført följande.

Då annat icke kan ifrågasättas än att den domänintendenterna och jägmästarna ålagda besiktningsskyldigheten behörigen fullgöres, därvid, då fråga är om skogsjordbruken, jägmästarna torde kunna påräkna biträde av kronojägare eller kronoskogvaktare inom respektive revir, kan det knappast antagas att vanhävsfall å kronan tillhöriga jordbruksfastigheter, om vilka vederbörande uppsiktstjänsteman icke erhåller kännedom, förekomma i någon nämnvärd omfattning. En granskning av jordbrukskommissionernas årsberättelser för de senaste åren föranleder ej heller till annat än att de till kommissionerna anmälda vanhävsfallen å kronoegendomar varit endast sporadiska. Det är emellertid av vikt att jordbrukskommissionerna icke skola anse sig förhindrade att i sin mån bidra till att sådana vanhävsfall som nyss nämnts varda beivrade. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att i gällande reglemente för jordbrukskommissionerna införes eu bestämmelse att det skall åligga jordbrukskommission, som efter anmälan eller eljest erhållit kännedom om vanhävd å kronan tillhörig jordbruksegendom, att där- om omedelbart göra anmälan till domänstyrelsen. Genomföres den sålunda föreslagna anmälningskyldigheten för jordbrukskommissionerna är det att förvänta, att eventuellt förefintliga vanhävsfall å kronans jordbruksegendomar varda för vederbörande kända i minst samma grad som vanhävsfall å andra fastigheter. Det förutsattes att, sedan anmälan om vanhävd inkommit till domänstyrelsen, styrelsen utan dröjsmål föranstaltar om utredning

i ärendet och, därest det därvid befinnes att vanhävd föreligger, vidtager erforderliga åtgärder för avhjälpande av vanhävden.

Vad angår den andra frågan, d. v. s. huruvida arrendeförordningens bestämmelser om nybyggnads-, hävde- och underhållsskyldighet i fråga om kronans fastigheter äro tillfyllest för att vanhävd å dessa fastigheter skall bliva avhjälpd, har utredningsmannen framhållit, att man vid bedömningen av detta spörsmål torde kunna bortse från nybyggnadsskyldigheten, eftersom denna beträffande samtliga i förordningen avsedda fastigheter åligger kronan och det icke kan förutsättas annat än att kronan utan anmaning skall fullgöra sin berörda skyldighet i erforderlig omfattning.

Vid behandlingen av bestämmelserna om hävde- och underhållsskyldighet har utredningsmannen skilt mellan skogsjordbruk och övriga i förordningen avsedda fastigheter. Beträffande de sistnämnda har någon ändring i gällande bestämmelser ej ansetts påkallad, därvid i promemorian anförts följande.

I fråga om hävde- och underhållsskyldigheten i vad angår andra brukningsdelar än skogsjordbruk är denna skyldighet enligt arrendeförordningen utan inskränkning lagd å arrendatorn oavsett fastighetens skick vid tillträdet. Med hänsyn till upplysta förhållanden är det icke uteslutet att en kronoarrendator kan åsidosätta sin berörda skyldighet, så att vanhävd enligt det i lagen om åtgärder mot vanhävd å jordbruk bestämda vanhävdsbegreppet kan anses föreligga. Emellertid synas de i 27 § andra och tredje styckena av förordningen förekommade bestämmelserna om dels möjlighet att giva arrendatorn föreläggande att avhjälpa konstaterad brist i fråga om hävde- och underhållsskyldigheten och dels rätt för domänstyrelsen att, om arrendatorn underlåter att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, ombesörja britisens avhjälpande på arrendatorns bekostnad innebära tillräcklig garanti för att erforderliga åtgärder av domänintendenten eller domänstyrelsen vidtagas för avhjälpande av vanhävd, så snart densamma vid besiktning av domänintendenten eller efter anmälan av jordbrukskommissionen eller på annat sätt varder känd. Att exempelvis efter förebild av vanhävdslagen giva domänintendenten möjlighet att med arrendatorn träffa överenskommelse att vid däri fastställt vite inom viss tid ha avhjälpd vanhävden eller att berättiga domänstyrelsen att meddela vitesföreläggande för arrendatorn torde icke vara erforderligt för uppnående av det avsedda ändamålet.

Vad angår skogsjordbruken har utredningsmannen erinrat om att underhållsskyldigheten beträffande kronans byggnader är reglerad på det sättet, att denna skyldighet, såvitt angår reparationer som ej äro av allenast mindre omfattning, åligger kronan, under det att mindre reparationer åvila arrendatorn. Vad i promemorian sagts om att det bör antagas, att kronan utan anmaning fullgör sin nybyggnadsskyldighet, har utredningsmannen ansett äga giltighet även beträffande den skyldighet att verkställa större reparationer å skogsjordbrukens byggnader som åligger kronan. På grund härav och då, även om arrendatorn skulle försumma sin skyldighet att å byggnaderna verkställa mindre reparationer, arrendatorn dock härigenom svårigen kunde anses ha gjort sig skyldig till vanhävd i den mening som avsåges i vanhävdslagen samt i allt fall möjlighet funnes att giva arrendatorn föreläggande att avhjälpa befintliga brister vid äventyr som i 27 § tredje stycket arren-

deförordningen föreskrives, har utredningsmannen ej heller, vad underhållsskyldigheten beträffande skogsjordbrukens byggnader angår, funnit några ytterligare bestämmelser utöver vad i sagda förordning finnes stadgat vara påkallade till förekommande eller avhjälpande av vanhävd.

I fråga om hävden av skogsjordbrukens jord har utredningsmannen där- emot ansett en ändring av bestämmelserna i arrendeförordningen böra ske. Den föreslagna ändringen innebär, att sådant föreläggande som förut nämnts skall kunna meddelas arrendator av skogsjordbruk ej blott, såsom för närvarande är fallet, där denne åsidosatt sin skyldighet att verkställa mindre reparationer å byggnaderna, utan även där arrendatorn försummat att hålla jorden i hävd. Såsom skäl för en dylik ändring har utredningsmannen anfört följande.

Försummar arrendatorn sin skyldighet i fråga om hävden av den arrenderade jorden, vilken skyldighet innebär att han skall hålla jorden i god hävd och detta oavsett om den vid tillträdet kan hava varit vanhävdad, har kronan, såsom 43 § arrendeförordningen är avfattad, ingen möjlighet att ingripa mot den försumlige på annat sätt än genom att enligt allmänna nyttjanderättslagen yrka att arrenderätten skall vara förverkad och fordra skadestånd. Detta synes icke stå i överensstämmelse med den möjlighet, som enligt 43 § står kronan till buds till ingripande mot en arrendator, som åsidosätter sin reparationsskyldighet. Då arrendatorns hävdeskyldighet i avseende å skogsjordbrukets jord lika litet som hans reparationsskyldighet är beroende på fastighetens skick vid tillträdet, förefaller det som om hinder ej skulle möta att även såvitt hävdeskyldigheten angår giva arrendatorn föreläggande i överensstämmelse med vad i 27 § andra stycket arrendeförordningen finnes stadgat.

En dylik ändring torde vara ägnad att i erforderlig grad komplettera redan nu gällande bestämmelser i arrendeförordningen, som avse förhindrande eller avhjälpande av vanhävd å kronans skogsjordbruk.

Utredningsmannen har till sist i promemorian berört frågan om nedläggande av skogsjordbruk. Härom har anförts, att det borde ankomma på domänstyrelsen att avgöra när ett nedläggande av jordbruket borde ske. Det borde dock framhållas att, då fråga om nedläggande av ett skogsjordbruk uppkomme, frågan borde avgöras icke uteslutande med hänsyn till det ändamål som skogsjordbruket en gång kunde ha tjänat utan även och i all synnerhet med beaktande av de skäl, som enligt vanhävdslagstiftningen berättigade till nedläggande av jordbruk i allmänhet.

Domänstyrelsens yttrande.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande framhållit, att kronans jordbruk under domänstyrelsens förvaltning i allmänhet finge anses väl skötta. Enstaka fall av vanhävd hade dock förekommit, därvid ingripanden från domänverkets sida måst ske. Det hade även någon gång inträffat, att arrendator av denna anledning uppsagts från arrendet. Såsom i promemorian upplysts hade domänstyrelsen genom nu gällande arrendeförordning beretts större möjlig-

heter att framtvinga ett avhjälpande av konstaterade brister än som tidigare förefunnits. De av utredningsmannen förordade åtgärderna vore ägnade att ytterligare medverka till ett bättre förhållande på ifrågavarande område. Styrelsen såge därför gärna, att de framlagda förslagen genomfördes. Den å 43 § arrendeförordningen föreslagna ändrade lydelsen hade icke givit anledning till erinran.

Departementschefen.

Bedömningen av vilka förfaranden beträffande en brukningsdels jord och byggnader, som böra betraktas såsom vanhävd, bör självfallet vara densamma beträffande all odlad jord, oavsett vem densamma tillhör. Såsom inledningsvis framhållits, är även vikten av att vanhävd förebygges eller, där sådan ändock uppkommit, avhjälptes med tjänliga medel, ej mindre beträffande kronans fastigheter än i fråga om brukningsdelar i enskild ägo. Visserligen torde vanhävd å kronan tillhöriga brukningsdelar hittills ej ha förekommit annat än i undantagsfall och det torde ej heller föreligga någon egentlig anledning befara, att en försämring härvidlag skall inträda i fortsättningen. Det oaktat torde det emellertid vara lämpligt, att i samband med utformningen av den allmänna vanhävdslagstiftningen även överväges, vilka ytterligare åtgärder som kunna vidtagas för att trygga en god hävd av kronan tillhörig jordbruksegendom.

Vad utredningsmannen anfört angående nu gällande bestämmelser på området giver vid handen, att dessa i stort sett få anses tillfredsställande. Genom föreskrifterna om regelbundna besiktningar lär det sålunda få anses sörjt för att eventuell vanhävd ej någon längre tid skall kunna undgå upptäckt. Likaså utgör befogenheten för domänstyrelsen att meddela föreläggande för arrendator, som underlåtit att vidtaga på honom ankommande åtgärder för avhjälpande av brister å fastigheten, ett värdefullt medel för att få till stånd rättelse, då vanhävd föreligger.

Trots det nu anförda torde det emellertid vara välbetänkt att, såsom utredningsmannen föreslagit, åt de organ, som skola öva tillsyn över efterlevnaden av vanhävdslagstiftningen, även uppdrages att göra anmälan till domänstyrelsen, därest de erhålla kännedom om fall av vanhävd å kronoegendom. Därest, i enlighet med vad jag förordat i den tidigare omförmälda remissen till lagrådet av förslag till ny lagstiftning om uppsikt å jordbruk, denna tillsyn uppdrages åt de organ, som avses skola inrättas för handhavande av den statliga verksamheten för yttre och inre rationalisering av jordbruket — lantbruksnämnderna — bör ifrågavarande anmälningsskyldighet alltså åvila dessa lantbruksnämnder. Då vanhävd föreligger, är det givetvis angeläget, att ingripande skall ske snarast möjligt. En dylik anmälningsskyldighet kan, med hänsyn till den intima kontakt med och kännedom om förhållandena å de olika jordbruken, som lantbruksnämnderna och deras befattningshavare kunna väntas få, komma att utgöra ett värdefullt komplement till den kontroll, som utövas genom de i arrendeförordningen föreskrivna be-

siktningarna. Jag har därför, därest nyssnämnda organisationsförslag vinner riksdagens bifall, för avsikt att i sinom tid i instruktionen för lantbruksnämnderna intaga föreskrift om dylik anmälningsskyldighet. Denna skyldighet bör för övrigt avse ej blott brukningsdelar, varå nu ifrågavarande förordning äger tillämpning, utan även annan kronan tillhörig jordbruksegendom.

Jämväl den av utredningsmannen föreslagna ändringen av 43 § arrendeförordningen synes välmotiverad. Med hänsyn till att arrendator av ett skogsjordbruk har att svara för att jorden å brukningsdelen väl hävdas synes det lämpligt att föreläggande för denne — liksom fallet är då föreläggande riktas mot arrendator av annan i förordningen avsedd brukningsdel — skall kunna gälla även sådana åtgärder, som erfordras för att avhjälpa brister i hävden av jorden. Jag biträder därför utredningsmannens förslag om ändring av ifrågavarande paragraf. Den nya bestämmelsen torde böra träda i kraft omedelbart efter utfärdandet. Densamma bör emellertid icke rubba de bestämmelser, vilka vid dess ikraftträdande äga tillämplighet beträffande därförinnan tillkomna arrendeförhållanden.

I överensstämmelse med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 43 § förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom*. Förslaget torde få underställas riksdagen för antagande.

Föredraganden hemställer härefter, att förenämnda förslag till förordning måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.